

L'AVENÇ

343 · FEBRER 2009 · 5'95€

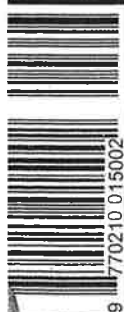
Borja de Riquer
Catalanisme i història

El viatjant d'Arthur Miller
Mary Ann Newman

La Gomorra de Saviano
Jim Parks

**La justícia durant
la Guerra Civil**
Federico Vázquez

LA MORT DE FRANCISCO CASAVELLA, Joan Rimbau ■ JUDICIALITZAR LA MEMÒRIA?, Enzo Traverso ■ LA BARCELONA DE JOAN-LLUÍS LLUÍS, Lluís Muntada ■ LA MALA FORTUNA DE SALMAN RUSHDIE, Vicenç Pagès Jordà ■ LA PERPLEXITAT DELS COEN, Imma Merino ■ SALINGER: UNA INTRODUCCIÓ, Jordi Puntí

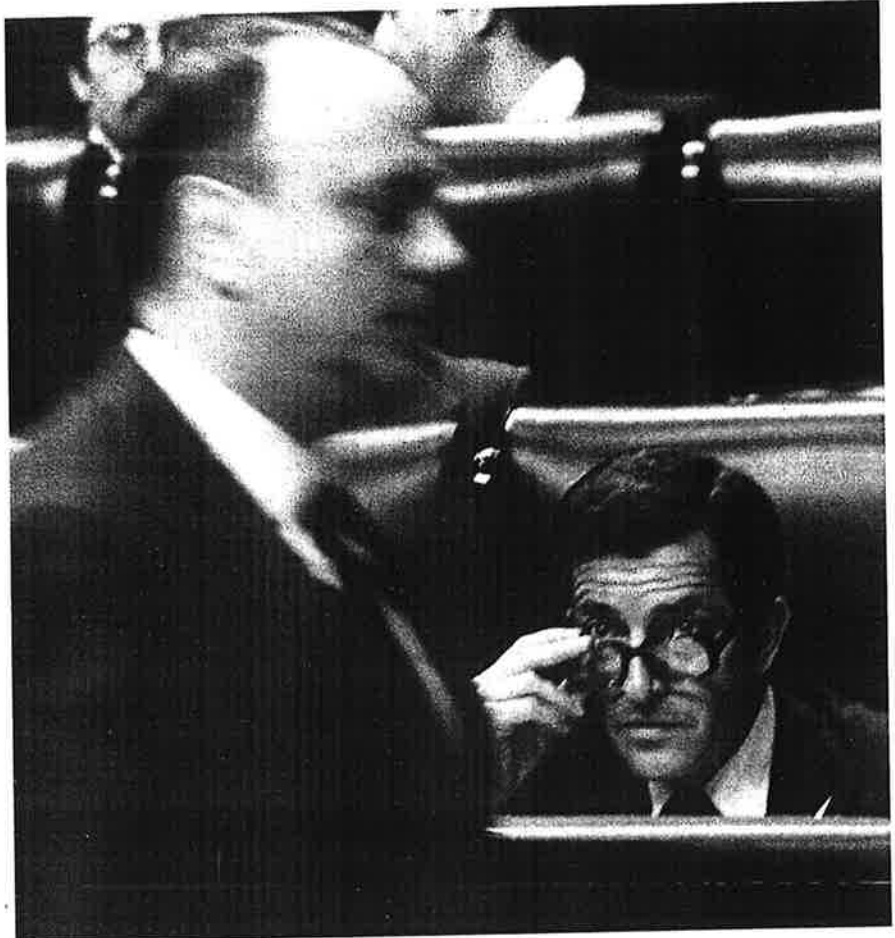
JOSÉ VIDAL-BENEYTO

Els cobejats fruits de l'oblit

El revisionisme parafranquista pretén equiparar els crims institucionals del règim amb els comesos per republicans incontrolats

El debat sobre la memòria històrica i la tesi sobre la pacificació mitjançant l'oblit dels antagonismes derivats de la Guerra Civil acompanyen, des de fa anys, la historiografia del franquisme. Últimament, la frustrada iniciativa judicial del magistrat Garzón sobre la localització de les víctimes del règim del general Franco —deixant de banda la major o menor pertinença jurídica— ha rellançat el debat sobre la memòria col·lectiva, un tema que segueix tenint una gran actualitat en molts països europeus, sobretot en la seua versió reaccionària. Així, en la cúspide de l'apoteosi gaullista, François Furet i la seua poderosa escola històrica van sotmetre la Revolució Francesa a una revisió radical, tot insistint en la seva dimensió violenta, si no sanguinària. Una cosa semblant succeí a Alemanya fa vint anys amb la polèmica entorn del monument a les víctimes de l'Holocaust i amb el debat sobre les tesis de Martin Walser; sense oblidar la puixança que tingué als Estats Units el moviment de revisió per exculpar el maccarthysme i la notable campanya de premsa que li donà suport amb, entre altres, els articles en el *New York Times* d'Ethan Bonner, el llibre de Don Wolfe sobre *Els últims dies de Marilyn Monroe*, bona part de la prestigiosa filmografia d'Elia Kazan, etcètera.

El revisionisme parafranquista té a Espanya antecedents antics i molt fonamentats. El seu argument principal és la conversió del franquisme, que començà sent un règim feixista-totalitari, a l'autoritarisme, en línia amb la tesi central de Guillermo O'Donnell, Philipp C. Schmitter i Laurence Whitehead, els quals organitzen la seua magna compilació (*Transitions from Authoritarian Rule*, 4 volums) entorn de les virtuts de l'autoritarisme. Entre nosaltres, qui ho formalitza amb voca-

El president del govern Adolfo Suárez i Manuel Fraga en el ple del Congrés dels Diputats, 1978

ció paradigmàtica és Juan José Linz en *Una teoria del règimen autoritario. El caso de España*, a l'Espanya dels anys setanta (T. III, Madrid: 1974). Un cop oberta la via, s'hi engolfen un bon nombre de politòlegs i sociòlegs espanyols, amb Jorge de Esteban al capdavant, acompanyat de S. Varela, E. García Fernández, L. López Guerra i J. L. García Ruiz en *Desarrollo político y Constitución española* (Ariel, 1973), així com l'agut i obstinat Luís García San Miguel, la contribució definitiva del qual fou *Teoría de la transición* (Editora Nacional, 1981).

L'argument bàsic d'aquest revisionisme historiogràfic recolzava en

l'al·legat de la modernització que David Apter ens oferí (Buenos Aires: Amorrortu, 1970) i que, reforçat pels treballs d'Almond, Verba, Pye i tots els promotors de la proposta del desenvolupament polític, postulava que només un creixement econòmic consistent, una notable transformació social i una eficaç adequació política, components fonamentals de l'autoritarisme, podien posar fi a les dictadures i instal·lar-nos en la democràcia. Les personalitats més reactives del franquisme, com Laureano López Rodó des de l'integritisme catòlic i Rodrigo Fernández Carvajal des del Movimiento, apostaren ja en 1969 per aquesta hipòtesi; el primer

en *Política y Desarrollo* i en *La larga marcha hacia la monarquía*, i el segon en *La Constitución española*. Des d'aleshores, els aperturistes del règim –començant per Jesús Fuéyo, en la trinxera falangista, i seguint amb José María Ruiz Gallardón i Miguel Herrero de Miñón des del bàndol monàrquic, Federico Silva en el democratacristià, i Rodolfo Martín Villa des de l'estructura central del Movimiento– contribuïren a rentar la cara al règim franquista i a augmentar-ne l'acceptabilitat.

Posteriorment, dos franquistes tan fervorosos com Manuel Fraga i Adolfo Suárez, amb el protagonisme que segueix tenint el primer en la dreta hereva del franquisme, i el manteniment de tants símbols en l'Espanya pública d'avui, avalen la tesi de la continuïtat entre tots dos règims. Hi contribuï de forma decisiva el desenllaç de l'enfrontament entre ruptura i reforma que, en el moment de la Transició, es va cloure amb victòria absoluta de la segona, la qual cosa imposà la hipòtesi del reformisme continuista.

El franquisme contenia, segons afirmaven els autors revisionistes, elements suficients per a la seua autotransformació en democràcia. **Aquesta argumentació que, explícitament o implícita, subscriuí quasi la totalitat de l'establishment acadèmic espanyol de finals dels anys setanta i primers vuitanta, tingué l'apoteosi en la publicació per l'Editorial Sistema, del PSOE, d'un volum coordinat per tres prestigiosos politòlegs, Félix Tezanos, Ramón Cotarelo i Andrés de Blas, que amb les seues 957 pàgines es convertí en la versió canònica d'allò que anunciava el seu títol: *La Transición democrática española*. Les omissions i la censura dels disconformes hi són tan absolutes i significatives com la defensa de les afirmacions dels participants que adopten els seus punts de vista.**

Largumentació essencial del revisionisme es basa en el fet de pretendre que, d'excessos i abusos, amb assassinats inclosos, se'n cometeren en tots dos bàndols i que el millor que es pot fer és cobrir aquest passat amb un vel espès. Però per molt que s'insisteixi, el nombre molt més

gran d'assassinats en el bàndol franquista que en el republicà i, sobretot, la personalitat dels seus autors i les modalitats de la pràctica els fan molt diferents. En el cantó republicà foren

La responsabilitat dels magistrats que ordenaren fredament l'afusellament del rector Peset i la dels individus exaltats que volgueren matar el meu pare no tenien el mateix estatus ni eren d'igual condició

obra d'individus exaltats de tendència radical, que l'absència de forces de seguretat feia impossible controlar i que en diverses ocasions atemptaren fins i tot contra personalitats republicanes. Al meu pare, que era un conegut militant laic i republicà, encara que empresari i responsable patronal, vingueren a buscar-lo per fer-li el *paseo* a la nostra casa de Carcaixent el 20 i el 21 de juliol de 1936. Afortunadament ell era a Finlàndia per raons de negoci i pogué salvar la vida, però el seu gran amic Justo Martínez Amutio, líder dels socialistes valencians, li aconsellà que no tornara fins que no es controlara la situació.

En qualsevol cas, el desgovern en la zona republicana, i els crims que l'acompanyaren, ocorregué només els primers mesos de la guerra i anà disminuint fins desaparèixer quasi totalment. En el cantó franquista, en canvi, els afusellaments persistiren durant llarg temps i estigueren sempre acompanyats per l'ignominiós espectacle de l'anomenada justícia militar.

Disposem ja de nombrosos testimonis en els arxius històrics de la Guerra Civil que ens relaten els vergonyosos exercicis jurídics que foren els judicis sumaríssims en els quals es condemnava a mort ciutadans honorables i pacífics per la sola raó de les seues conviccions republicanes. El *Diario de la guerra civil*, editat per l'Arxiu Històric de la Universitat d'Alacant, del professor i diputat Eliseo Gómez Serrano, ell mateix condemnat a mort i executat sense cap altra causa que la seua adhesió a la República, ens aporta

nombrosos exemples de la brutalitat de la repressió franquista, en què el més repugnant és la pretesa asèpsia formal. Per exemple, un dels més il·lustres valencians, el gran professor Joan

Peset, rector de la Universitat de València, condemnat a mort en 1940 i afusellat 15 mesos més tard, la sentència del qual fonamenta la seua mort en «adhesión a la rebelión» i «haber dado conferencias de sabor marxista».

La responsabilitat dels magistrats uniformats que ordenaren fredament l'afusellament del rector Peset, i la dels individus primaris i exaltats que volgueren matar el meu pare moguts per la seua furiosa revenja social, no tenien el mateix estatus ni eren d'igual condició. Per més que s'hi esforcin els revisionistes i els qui volen equiparar-los a partir d'indults genèrics i que porten a confusió (tots igualment culpables i igualment innocents, ja que igualment indultats).

Fora d'això, la dictadura de l'oblit té com a objectiu principal l'ocultació del transvasament del poder social de l'Espanya de Franco –abans l'anomenàvem les classes dominants– a l'Espanya democràtica. Allí hi havia –encara que tal vegada hauria de dir, com a fill de José Vidal Cogollos i d'Amparo Beneyto Belda en el context franquista valenciana, allí hi havíem– persones, famílies, empreses... I encara hi som, on hem estat sempre, en el poder i en el privilegi. En això, la intransitivitat de la Transició fou perfecta. Negar-ho és negar les nostres vides. Reconeguem-ho, doncs, sense evasives, i intentem reparar, fins allà on sigui possible, les iniquitats d'una situació de la qual hem estat –som– tan beneficiaris. ■

José Vidal-Beneyto
(Carcaixent, 1929) és director del Colegio Miguel Servet de París i president de la Fundació Amela